

LIETUVOS KPP 2007–2013 M. PRIEMONIŲ INDĒLIO TEIKIANT VIEŠĄSIAS GĒRYBES NUSTATYMO METODIKA

Gediminas Kuliešis, Lina Pareigienė
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

Tyrimai rodo, kad Vakarų visuomenės pasisako už didesnę ir kuo įvairesnių žemės ūkio viešųjų gėrybių teikimą, kas, tuo pačiu, skatina padidintą mokslininkų ir politikų domėjimąsi šia sritimi. Viešųjų gėrybių problemos šiuo metu laikomos prioritetinėmis ir europiniuose dokumentuose, pasisakant už racionalesnę jų teikimą. Tam tikslui būtina suskaičiuoti, kiek ir kokių tokių gėrybių jau yra teikiama ir kokia būtų racionali jų teikimo apimtis ateityje. Viena iš viešųjų gėrybių apimčių nustatymo problemų yra ta, kad jos dažnai kuriamos kaip šalutinis produktas. Šiame straipsnyje pateikiama viešųjų gėrybių, teikiamų įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos priemones, metodika yra dar vienas bandymas tiksliau įvertinti jų apimtį. Gauti preliminarūs rezultatai parodė, kad daugiausiai KPP priemonės prisideda prie kaimo gyvybingumo, kraštovaizdžio, vandens kokybės ir biologinės įvairovės viešųjų gėrybių kūrimo.

Raktiniai žodžiai: žemės ūkis, viešosios gėrybės, viešųjų gėrybių nustatymo metodika, kaimo plėtros programa.

JEL kodai: J100, J110, O150, R230.

Įvadas

Keičiasi Europos visuomenės požiūris į kaimą ir žemės ūkį. Kaimas – jau nebe gamybos, o labiau vartojimo erdvė, o žemės ūkis tampa daugiafunkcinis – teikia ne tik prekes gėrybes, bet ir prisideda prie kraštovaizdžio kūrimo, yra aktyvaus kultūrinio kraštovaizdžio formuotojas, etnokultūros paminklų ir jos gyvosios raiškos puoselėtojas. Vietoje „kiekybės žemiausia kaina“ pirmąją svarbą įgyja maisto kokybė, vartotojų sveikata, biologinė įvairovė, kaimo kraštovaizdžio bei aplinkos išteklių vertė, taip pat šeimos ūkių, vietos kultūros bei kaimo tradicijų išsaugojimas (Lankoski, 2003, Vazonis, 2009), t. y. visa tai, kas vadinama kaimo ar žemės ūkio viešosiomis gėrybėmis (toliau – VG).

VG teikimo svarba akcentuojama ir atitinkamuose Europos institucijų dokumentuose. Europos komisijos (EK) komunikate dėl Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) po 2013 m. siekiama, kad Europos žemės ūkio sektorius taptų dinamiškesnis ir konkurencingesnis, aktyviau prisidėtų įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ viziją – skatintų tvarų, pažangų ir vientisą augimą. Vienas iš būsimos BŽŪP tikslų – užtikrinti tvarios gamybos metodų taikymą ir patikimesnę aplinkos viešųjų gėrybių teikimą, nes didelė dalis žemės ūkio teikiamos naudos visuomenei nėra tinkamai įvertinama įprastinėmis rinkos sąlygomis (Europos..., 2010).

Mokslinėje literatūroje yra siūloma įvairių būdų teikiamoms VG apimtims nustatyti ir įvertinti. Juose analizuojami VG teikimo, pasiūlos, paklausos, vertės nustatymo, paramos VG teikimui efektyvumo klausimai. Šiame straipsnyje siūloma metodika siekiame praplėsti VG nustatymui ir vertinimui taikomų metodų sąrašą įvertinant, koku mastu KPP 2007–2013 m. įgyvendinamos priemonės prisideda prie ati-

tinkamų VG teikimo. Nagrinėti šią problemą paskatino tai, kad įgyvendinant konkrečių KPP 2007–2013 m. projektą paprastai kuriama ne viena, bet keletas VG.

Tyrimo tikslas – pristatyti KPP 2007–2013 m. priemonių indėlio teikiant viešąsias gėrybes nustatymo metodiką.

Tyrimo laikotarpis: 2007–2012 m.

Tyrimo duomenys – Lietuvos nacionalinės mokėjimo agentūros duomenų bazė, Europos kaimo plėtros tinklo studija žemės ūkio viešųjų gėrybių teikimo rangavimui konkrečioms KPP 2007–2013 m. priemonėms nustatyti.

Tyrimo objektas – Lietuvos žemės ūkio viešosios gėrybės.

Tyrimo metodika – remiantis Europos kaimo plėtros tinklo darbe pateiktais KPP priemonių ekspertiniais įvertinimais, suskaičiuota, kokia dalimi įgyvendinamos KPP priemonės prisideda prie konkrečių VG kūrimo.

Žemės ūkio teikiamų viešųjų gėrybių apskaitymo aktualumas

Sąvoka „Viešoji gėrybė (prekė) (Public good)“ pirmą kartą buvo paminėta P. Samuelson dar 1954 m. valstybės viešųjų finansų valdymo kontekste (Samuelson, 1954). Jis išskyrė 2 pagrindines VG savybes – tai nekonkurentiškumas ir neatskiriamumas. Prekė yra nekonkurentiška, jei vieno individo vartojimas nesumažina tos prekės kiekio ir naudingumo kitam vartotojui – tą patį viešosios gėrybės kiekį vienu metu gali vartoti daug asmenų ir dėl to jos naudingumas kiekvienam jų nesumažėja (pavyzdžiui, kraštovaizdis). Neatskiriamumas – neįmanoma arba labai brangu apriboti viešųjų gėrybių vartojimą atskiroms vartotojų grupėms, pvz., įvesti tam tikrą mokesį ar aptverti, sakykime, parko ar kitos vertingos vietovės teritoriją ir pan.

Viešosios gėrybės žmonijos raidos istorijoje, išskyrus pastaruosius 50–60 metų, buvo suprantamos, kaip savaime suprantama duotybė. Tai ir švarus vanduo, ir oras, nesudarkytas kraštovaizdis, aplinka, pasižyminti bioįvairove ir kt., t. y. tai, kas lygiomis teisėmis priklauso visiems visuomenės nariams. Didėjant žmonių skaičiui, o tuo pačiu, ir poreikiui maisto produktams, vis daugiau gamtos išteklių buvo naudojama šiems poreikiams tenkinti. Dėl to, kad maisto produktų gamybos technologijos nespėjo vystytis taip pat sparčiai, kaip poreikis aprūpinti maisto produktais, VG žemės ūkio gamybos proceso metu buvo verčiamos viešosiomis blogybėmis, t. y. dirvožemis, oras, vanduo buvo teršiami naudojant per didelius trąšų ir cheminių medžiagų kiekius, neatsakingai sandėliuojant gyvulininkystės produkcijos atliekas, nyko kraštovaizdis, bioįvairovė ir pan.

Kita vertus, visuomenė gan ilgai nesuprato savo intensyvios ūkinės veiklos neigiamų padarinių ne tik aplinkai, bet ir paties žmogaus sveikatai. Šitas supratimas atėjo palaipsniui, kai buvo pradėta suvokti šalutinių ūkinės veiklos produktų žalinga įtaka aplinkai ir žmogui. Tai supratęs buvo pradėta galvoti, kaip pasiekti, kad žmogus savo ūkine veikla negriautų savo gyvenamosios aplinkos, o ją puoselėtų. Problema ta, kad verslininkas (pramonininkas, ūkininkas), gamindamas produktą, naudoja išteklius, kurie priklauso visai visuomenei ir blogina jų kokybę. Verslininkas yra suinteresuotas gaminti kiek galima pigiau ir gauti kuo didesnę naudą (pelną). Jis, kaip pilietis gali būti ir suinteresuotas, kad jo vykdoma veikla nedarytų neigiamo poveikio aplinkai, tačiau tam būtini papildomi finansiniai, materialiniai ir kiti ištekliai:

modernesnės technologijos, įranga, kas turėtų įtaką produkcijos savikainai ir darytų ją mažiau konkurencingą.

Konflikto išvengimui būtinas valstybės įsikišimas. Valstybė gali reguliuoti VG teikimo problemą įvesdama atitinkamus ribojimus – nustatydamas taršos normatyvus, kurių viršijimas būtų baudžiamas tam tikra nustatyta tvarka, arba, kaip kad yra žemės ūkyje, kompensuoti ūkininkams už tiesiogiai kuriamas VG: kompensuojant už technologijų, mažinančių VG kokybės blogėjimą, diegimą. Tokiu būdu tampa svarbu išmatuoti teikiamų VG pasiūlą, paklausą, vertę siekiant užtikrinti efektyvų žemės ūkio VG ekonominį reguliavimą. Užsienio literatūroje šie klausimai svarstomi plačiau jau nuo XX a. vidurio. Juos nagrinėjo J. Lankoski (2003), D. Rondeau, W. D. Schulze ir G. L. Poe (1999) bei kt. Lietuvoje viešųjų gėrybių tematiką buvo nagrinėjama B. Vazonio ir G. Startienės (2007), B. Vazonio (2009), V. Vazonio ir B. Vazonio (2011) ir kt. VG teikimo klausimas ypač akcentuojamas nuo 2000 m. BŽŪP reformos, jis aktualus ir artėjant naujam BŽŪP programavimo laikotarpiui – daug dėmesio skiriama viešųjų gėrybių kūrimo koncepcijai. Mokslinėse diskusijose dalyvauja V. Zahrnt (2009), P. Terwan (2008), J. C. Bureau ir L. P. Mahe (2008), B. Slee ir K. Thomson (2011), T. Cooper, K. Hart ir D. Baldock (2009) bei kt.

Vieni autoriai teigia, kad tai yra perspektyvi BŽŪP plėtros kryptis, kiti mano, kad viešųjų gėrybių kūrimą sunku valdyti atskiriomis programomis, nes jis neatsiejamas nuo žemės ūkio produkcijos gamybos ir turėtų būti laikomas gamybos sudedamąja dalimi, todėl reikėtų panaikinti II ramsčio išmokas, kurios nėra siejamos su viešųjų gėrybių teikimu (Jurkėnaitė, 2011).

Tyrimai, susijusę su VG teikimo aktualumu, rodo tai, kad VG poreikis visuomenėje nemažėja, ji pageidauja jų daugiau ir įvairesnių. Paklausa žemės ūkio VG didėja dėl augančių gyventojų pajamų, besikeičiančios aplinkosauginės savimonės, gyvenimo būdo (Vazonis, 2011).

Pakankamą VG tiekimą gali užtikrinti tik efektyvi valstybės intervencija (European..., 2010; Gramzow, 2009; Cooper, 2009; Vazonis, 2007), o prielaidas tam turi sudaryti tinkamas žemės ūkyje kuriamų (palaikomų) VG teikimo apimčių nustatymas. Atsižvelgiant į tai, kad vykdant konkrečią veiklą ar įgyvendinant konkretų KPP 2007–2013 m. projektą paprastai yra prisidedama ne prie vienos, bet prie kelių VG, pristatoma metodika siekiama įvertinti, koku įgyvendinamos minėtos programos priemonės prisideda prie atitinkamų VG teikimo.

Tyrimo metodika ir rezultatai

1 etapas. Siekiant įvertinti KPP 2007–2013 m. priemonių indėlį prisidedant prie VG kūrimo, buvo pasiremta Europos kaimo plėtros tinklo užsakymu parengtos studijos „Public goods and public intervention“ rezultatais (European..., 2010). Buvo išskirtos 21 priemonės, apimančios visas 4 ašis, kurių veiklų įgyvendinimas daugiausiai prisideda prie VG kūrimo, suskirstant jas į grupes – aplinkos viešosios gėrybės ir kaimo gyvybingumas. iš 21 pirmų minimų priemonių Lietuvoje įgyvendinamos 16 (1 lentelė). Viešosios gėrybės ekspertų buvo sugrupuotos pagal išmokų tipą: plotines, investicijas į fizinę infrastruktūrą ir priemones, didinančias žmogiškąjį kapitalą (konsultavimas, mokymai, gebėjimų ugdymas ir t. t.).

1 lentelė. Didžiausią poveikį žemės ūkio viešųjų gėrybių kūrimui turinčios KPP 2007–2013 m. priemonės

	Išmokų tipas	Kaimo plėtros priemonės ir jų kodai KPP
Aplinkos viešosios gėrybės	Išmokos susietos su plotu	Aplinkosaugos priemonė (214)
		Vietovių su kliūtimis priemonės (212)
		Natura 2000 priemonės (213)
	Investicijos į fizinę infrastruktūrą	Pelno nesiekiančios investicijos (216)
		Žemės ūkio valdų modernizavimas (121)
		Infrastruktūros plėtra (125)
Konsultavimas, mokymai, gebėjimų ugdymas siekiant pagerinti žmogiškąjį kapitalą	Pusiau natūrinis ūkininkavimas (141)	
	Kaimo atnaujinimas ir plėtra (323)	
	Žemės ūkio produktų pridėtinės vertės didinimas (123)	
	Ūkio veiklos įvairinimas (311)	
	Konsultavimas, mokymas (111, 114)	
Kaimo gyvybingumas	Išmokos susietos su plotu	Vietovių su kliūtimis priemonės (212)
		Aplinkosaugos priemonė (214)
	Investicijos į fizinę infrastruktūrą	Ūkio veiklos įvairinimas (311)
		Kaimo turizmo veiklos skatinimas (313)
		Pagrindinės paslaugos ekonomikai ir kaimo gyventojams (321)
	Konsultavimas, mokymai, gebėjimų ugdymas siekiant pagerinti žmogiškąjį kapitalą	Kaimų atnaujinimas (322)
Žemės ūkio produktų pridėtinės vertės didinimas (123)		
	Ūkių modernizavimas (121)	
	Infrastruktūros plėtra (125)	
	Pusiau natūrinis ūkininkavimas (141)	
	<i>Leader</i> priemonės (413)	

Šaltinis: *European network for rural development, 2010*

Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurios priemonės dalyvauja abiejų grupių viešųjų gėrybių kūrime. Tokiu būdu gauname sinergijos efektą, kuris piniginiiais matavimo vienetais sunkiai išmatuojamas.

Taip pat buvo atliktas kokybinis 1 lentelėje pateiktų priemonių veiklų vertinimas ranguojant jas pagal prisidėjimo, kuriant VG, mastą. Vertinimo pavyzdys yra pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė. 313 priemonių veiklų, prisidedančių prie atitinkamų žemės ūkio viešųjų gerbių kūrimo

Remiamos veiklos	Viešoji gėrybė prie kurios kūrimo prisideda įgyvendinama veikla rangas pagal svarbumą
Veiklos žalai dėl turizmo infrastruktūros plėtros mažinimo	1. kaimo gyvybingumas; 2. kraštovaizdžio formavimas; 3. bioįvairovė.
Informacija turistams / kelio ženklai ir kt.	1. kaimo gyvybingumas; 2. bioįvairovė; 3. kraštovaizdžio formavimas.

Šaltinis: *European network for rural development, 2010*

Tyrėjai, nagrinėjantys kaimo ir žemės ūkio VG problemas, iš esmės sutaria, kad joms priskirtinos tokios VG: kraštovaizdis, bioįvairovė, vandens, oro kokybės palaikymas, reikalavimus atitinkantis dirvožemio funkcionalumas, klimato stabilumo veiksniai: šiltnamio efekto sukeliančių dujų išskyrimo mažinimas ir anglies atsargų kaupimo didinimas, apsauga nuo gaisro ir potvynių ir socialinio pobūdžio VG; kaimo gyvybingumas (3 lentelė).

Europiniame tyrime ekspertai įvertino, kad kiekvienos KPP 2007–2013 m. priemonės veiklos įgyvendinimas prisideda prie 1–9 VG kūrimo ir išrangavo jas pagal svarbumą Savo darbe priemonių veikloms suteiktus rangus sunorminome pagal žemiau pateikiamą formulę:

$$R_i = (1 / \sum r_i) * r_i,$$

čia: R – dalis, kuria atitinkama veikla prisideda prie *i*-tosios VG kūrimo, proc. arba koeficientas; *r* – *i*-ajai VG ekspertų suteiktas rangas arba vieta pagal prisidėjimo apimtį, sveikas skaičius; *i* – VG prie kurios kūrimo prisideda veikla, indeksas.

Pvz., jei konkreti veikla prisideda prie 3 VG kūrimo, tuomet:

$$r_1 = 1; r_2 = 2; r_3 = 3;$$

$$\sum r_i = 1+2+3=6;$$

$$(1 / \sum r_i) = 1 / 6 = 0,1667;$$

$$R_1 = 3 * 0,1667 = 0,50, R_2 = 2 * 0,1667 = 0,33 \text{ ir } R_3 = 1 * 0,1667 = 0,17.$$

Pagal formulę apskaičiuotos dalys, kuriomis konkrečios priemonės veikla prisideda prie atitinkamų VG kūrimo rodo, kad veiklai prisidedant prie 3 VG kūrimo, pirmajai tenka 50, antrajai 33 ir trečiajai 17 proc. prisidėjimo dydžio. Jeigu veikla prisidėtų prie 4, 5 ar daugiau VG teikimo, prisidėjimo prie VG teikimo dalis būtų skaičiuojama analogiškai, tik tokiu atveju kiekvienai VG tektų mažesnis svoris. 3 lentelėje pateikiamas tokiu principu apskaičiuotos KPP 2007–2013 m. priemonių veiklų prisidėjimo prie VG kūrimo pavyzdys.

3 lentelė. Kai kurių KPP 2007–2013 m. priemonių veiklų indėlis žemės ūkio / kaimo VG teikimui

Remiamos KPP 2007–2013 m. priemonių veiklos	KPP 2007–2013 priemonės kodas	Viešosios gėrybės										
		kraštovaizdis	bioįvairovė	aukšta vandens kokybė	vandens "prievandens" namumas"	dirvožemio funkcionalumas	*	**	Oro kokybė	Atsparumas po-tvyniams	Atsparumas gaisrams	Kaimo gyvy-bingumas
Natūrinio ūki-ninkavimo pa-laikymas	214	0,11	0,18	0,16	0,07	0,20	0,02	0,04	0,13			0,09
Kaimo gyventojų rėmimas	212	0,33	0,17									0,50
.....
Fermų / tvartų modernizavimas	121			0,20		0,10			0,30			0,40
Aplinką tausojančių technologijų įdiegimas	125	0,14	0,10	0,24		0,19		0,05	0,29			
.....
Priemonės aukštos gamtinės vertės teritorijų plėtrai	323	0,30	0,40	0,10								0,20
Turistinių vietų pasiekiamumo didinimo priemonės	313	0,33	0,17									0,50

* poveikis klimatui: anglies akumuliacija

** poveikis klimatui: dujų, sukeliančių šiltnamio efektą, mažinimas

2 etapas. Pagal 3 lentelės rezultatus įvertinome 16 anksčiau minėtų KPP 2007–2013 m. priemonių veiklų prisidėjimo prie VG kūrimo apimtį Lietuvoje. Priemonių veiklų indėliai KPP ašims į VG kūrimą buvo apskaičiuoti pagal formulę:

$$L_{ij} = r_{ij} / \sum r_{ij} * 100,$$

čia: L – konkrečios KPP priemonės veiklos indėlis į atitinkamos KPP ašies VG kūrimą, proc.; r – dalis, kuria priemonės veikla prisideda prie i-osios VG kūrimo, proc.; i – VG indeksas; j – KPP ašies indeksas.

Pagal pateiktą formulę nustatytas KPP priemonių veiklų indėlis kuriant žemės ūkio / kaimo viešąsias gėrybes indėlis parodytas 4 lentelėje. Kaip matome, įgyvendinant minėtų 16 KPP priemonių veiklas, daugiausiai prisidedama prie bioįvairovės, kaimo gyvybingumo ir kraštovaizdžio (17,2–19,5) VG kūrimo, o nagrinėjant pagal ašis – didžiausias indėlis tenka II ašies priemonių veikloms, ko ir galima buvo tikėtis.

Tačiau įvertinti, ar tai yra optimali žemės ūkio / kaimo VG teikimo struktūra, ar ji atitinka ūkininkų, kitų Lietuvos gyventojų poreikius, turėtų atsakyti tolesni tyrimai.

4 lentelė. Lietuvos KPP 2007–2013 m. priemonių veiklų indėliai kuriant žemės ūkio / kaimo viešąsias gėrybes, proc.

KPP kryptys	Iš viso, proc.	Kraštovaizdis	Bioįvairovė	Aukšta vandens kokybė	Vandens prieinamumas *	Dirvožemio funkcionalumas	*	**	Oro kokybė *	Atsparumas gaisrams	Kaimo gyvybingumas
Iš viso	100,0	17,2	19,5	14,7	5,0	12,3	1,4	4,8	5,7	0,7	18,7
I	32,0	1,0	2,2	8,4	3,7	4,8		3,6	4,6	0,2	3,5
II	48,3	11,2	14,8	6,1	1,3	7,5	1,4	1,2	1,1	0,5	3,2
III	19,7	5,0	2,5	0,2							12,0

* poveikis klimatui: anglies akumuliacija

** poveikis klimatui: dujų, sukeliančių šiltnamio efektą, mažinimas

3 etapas. Tolesni žingsniai tobulinant metodą, būtų pasinaudojus 4 lentelėje pateiktais rezultatais priskirti veiklas konkrečioms KPP 2007–2013 m. įgyvendinamiems projektams ir, atsižvelgiant į tų projektų vertes, perskaičiuoti prisidėjimo prie VG teikimo apimtį. Kiekvieno projekto indėlis dėl prisidėjimo prie konkrečios VG kūrimo galėtų būti apskaičiuojamas pagal formulę:

$$K_i = V / r_i,$$

čia: K – konkrečiai projekto teikiama VG tenkanti projekto vertės dalis, Lt; V – projekto, prisidedančio prie VG teikimo, vertė, Lt; r – dalis, kuria veikla prisideda prie i-osios VG kūrimo, proc. arba koeficientas; i – VG indeksas.

Išvados

1. Užsienio ir Lietuvoje mokslininkų atlikti tyrimai rodo, kad žemės ūkyje ir kaime sukuriama viešosios gėrybės yra svarbus ir vis augantis visuomenės susidomėjimo objektas ir poreikis jų kiekiui ir kokybei nuolat didėja. Didžioji dalis KPP 2007–2013 m. lėšomis įgyvendinamų projektų veiklų be savo tiesioginės paskirties kuria ir šalutinius produktus – viešąsias gėrybes.

2. Siekiant, kad visuomenei būtų teikiamos kokybiškos viešosios gėrybės ir pageidaujama apimtimi, jų teikimo reguliavimas tampa svarbia valstybės intervencijos priežastimi ir objektu. Todėl būtina nuolat tobulinti viešosiomis lėšomis kuriamų viešųjų gėrybių nustatymo principus ir metodikas.

3. Straipsnyje pristatoma KPP priemonių veiklų prisidėjimo prie žemės ūkio / kaimo viešųjų gėrybių kūrimo nustatymo metodika leidžia nustatyti indėlio apimtį, kuria KPP projektų veiklos prisideda prie konkrečių viešųjų gėrybių kūrimo. Dau-

giausiai KPP priemonės prisideda prie kaimo gyvybingumo, kraštovaizdžio, vandens kokybės ir biologinės įvairovės viešųjų gerybių kūrimo.

4. Gauti rezultatai yra pagrindas tolesniems tyrimams įvertinant, ar kuriama viešųjų gerybių teikimo struktūra KPP 2007–2013 m. atitinka ūkininkų ir kitų Lietuvos gyventojų poreikius. Įvertinus poreikius bei skiriamas lėšas, būtų galima identifikuoti viešųjų gerybių teikimo prioritetus ir išteklių poreikį, kas pasitarnautų svarbiu kriterijumi rengiant 2014–2020 m. kaimo plėtros programą, formuojant priemones ir kriterijus paramai teikti.

Literatūra

1. Bureau, J. C., Mahe, L. P. (2008). CAP reform beyond 2013: An idea for a longer view. – <http://www.eng.notre-europe.eu/media/capreformbeyond2013-bureaumahe-ne-dec08.pdf> [2012 12 05].
2. Cooper, T., Hart, K., Baldock, D. (2009). Provision of public goods through Agriculture in the European Union. – http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/public-goods/report_en.pdf [2012 10 08].
3. Europos komisija. (2010). BŽŪP artėjant 2020 m. – Briuselis, 672/5, COM (2010).
4. European network for rural development. (2011). EU rural review: Public goods and rural development. – http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=26065290-F2AE-D77F-BDE0-4DF8472225BE [2013 05 06].
5. European network for rural development (2010). Thematic working group 3: Public goods and public intervention. Final report. – http://enrd.ec.europa.eu/themes/thematic-initiatives/twg3/en/twg3_en.cfm [2012 11 19].
6. Gramzow, A. (2009). Rural development as provision of local public goods: Theory and evidence from Poland. – http://www.iamo.de/dok/sr_vol51.pdf [2012 09 22].
7. Jurkėnaitė, N. (2011). Bendroji žemės ūkio politika artėjant 2020 m.: evoliucija ar revoliucija? // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr. 4 (24)
8. Jurkėnaitė, N., Volkov, A., Martišūnaitė, A. (2011). Bendrosios žemės ūkio politikos 2014–2020 m. tobulinimo kryptys // *Mokslo studija*. – LAEI.
9. Lankoski, J. (2003). The environmental dimension of multifunctionality: economic analysis and implications for policy design. – <http://orgprints.org/15749/1/met20.pdf> [2013 01 12].
10. Rondeau, D., Schulze W. D., Poe G. L. (1999). Voluntary revelation of the demand for public goods using a provision point mechanism. – [http://darp.lse.ac.uk/papersdb/Rondeau_et_al_\(JPubE_99\).pdf](http://darp.lse.ac.uk/papersdb/Rondeau_et_al_(JPubE_99).pdf) [2013 05 20].
11. Samuelson, P. A. (1954). The Pure Theory of Public Expenditure // *Review of Economics and Statistics*. – http://www.ses.unam.mx/docencia/2007II/Lecturas/Mod3_Samuelson.pdf [2012 11 19].
12. Slee, B., Thomson, T. (2011). Rural development policy and the provision of public goods: challenges for evaluation. – <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/99601/2/sleethomson.pdf> [2013 01 09].
13. Vazonis, B., Startienė, G. (2007). Žemės ūkio viešųjų gerybių teikimo ekonominis reguliavimas // *Vagos*. Nr. 76.
14. Vazonis, B. (2009). Žemės ūkio viešųjų gerybių teikimo reguliavimas ekonominės vertės pagrindu. Disertacijos santrauka. – http://en.ktu.lt/sites/default/files/2009-12-11_20Vazonis-santrauka.pdf [2012 10 11].
15. Vazonis, V., Vazonis, B. (2011). Bendrosios žemės ūkio politikos perspektyvos: link darnaus vystymosi // *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. Nr. 1 (25).

16. Terwan, P. (2008). After the Common Agricultural Policy: towards a EU Policy for Sustainable Food and Rural Environment? – <http://edepot.wur.nl/32178> [2013 02 07].
17. Treinys, M., Vitunskienė, V., Vinciūnienė, V. ir kt. (2004). Daugiafunkcinio žemės ūkio, įgyvendinant žemės ūkio ir kaimo plėtros politiką, modeliavimas. – Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas.
18. Zahrnt, V. (2009). Public Money for Public Goods: Winners and Losers from CAP Reform. – http://www.ecipe.org/media/publication_pdfs/public-money-for-public-goods-winners-and-losers-from-cap-reform.pdf [2013 02 07].

METHODICS OF THE CALCULATION OF THE SCOPE OF AGRICULTURAL PUBLIC GOODS PROVIDED THROUGH THE LITHUANIAN RDP 2007–2013

Gediminas Kuliešis, Lina Pareigienė
Lithuanian Institute of Agrarian Economics

Summary

Studies suggest that Western society is in favor of a larger and more diverse agricultural public goods, which, at the same time, stimulate increased scientific and political interest in this area. Public goods problem is now considered to be a priority, and European documents, pressing for a more rational use of its provision. For this purpose, it is necessary to count how many and which of them are already available and how to ration coverage of them in the future. One of the problems is the determination of the volume is that public goods are often created as a by-product. This article provides methodic of the calculation of the scope of agricultural public goods provided through the RDP 2007–2013. The methodology is yet another attempt to more accurately estimate their scope. Get the preliminary results show that most of the projects are contributing to the vitality of the rural areas, landscape, water quality, and biological diversity of public goods.

Key words: agriculture, public goods, methodic of agricultural public goods calculation, rural development programme .

JEL codes: J100, J110, O150, R230.